ՊԱՇՏՕՆԱԹԵՐԹ
ՌԱՄԿԱՎԱՐ ԱԶԱՏԱԿԱՆ
ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՇՐՋԱՆԱԿԻՆ

Ջնոէէ Կը Ծախուի Հատը 2 Սէնթ
ՇԱԲԱԹ ՕՐՈՒԱՆ ԹԻՒԸ 3 ՍԷՆԹ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԴՐԱԿԱՆ

BAIKAR
An Armenian Daily
Organ of Democratic Liberal Party of Armenia
Published by
BAIKAR PUBLISHING COMPANY
990-998 Washington Street, Boston 18, Mass.
Telephone, Beach 3045
SUBSCRIPTION: $6.00 A YEAR

Ա. Տարի, Թիւ 210 — Երկուշաբթի, Սեպտ. 10, 1923 — Monday, Sept. 10, 1923 — Vol. I, No. 210

ԱՐԴԻ ՀԱՅ ԿԻՆԸ ԵՒ ԸՆՏԱՆԻՔԸ

Բ.

Նոր կեանքին մէջ, երբ ամուսնութիւնները տեղի կունենան շահու համար, այր ու կին միացնող կապը թոյլ եւ ամուսնալուծումն ալ բաղդատաբար շատ հեշտ ըլլալով՝ ընտանիքները կը բաժնուին այնքան արագօրէն որքան կը կազմուին:

Եւ ինչ ալ ըլլան այս բաժանումներու պատճառները,— անոնք ըլլան շատ բանաւոր պատճառներ ինչպէս ամուսնական կեանքին անտանելի դառնութիւնները,— սիրոյ պակասէն, ամուսիններու անհաւատարմութենէն կամ կիներու եւ այրերու մէջ նորամուտ սակայն անկարգ, անսանձ եւ անօրէն ազատութեան մը գաղափարէն, ամուսնալուծումները մեծ չարիք են երբ մէջտեղը զաւակներ կան որոնք իրենց ծնողքին բաժանման թէ ամօթը պիտի կրեն իրենց անմեղ ուսերուն վրայ եւ թէ պիտի դառնան որբեր եւ ապերջանիկներ:

Արդի քաղաքակրթութեան բերած ազատութիւնն ու հաւասարութիւնը ուրեմն երբ չեն ներդաշնակուիր եւ հաշտուիր այն բարձրագոյն նկատումներուն եւ շահերուն հետ որոնք ընտանիքի կազմութիւնն էական կ'ընծայեն, կը քանդեն իրենց հիմը որ քաղաքակրթութիւնն է, կը խորտակեն իրենց խարիսխը որ ընկերական ներկայ կարգ ու սարքն է. կը ջնջեն միութիւնը որ կորիզն է ընտանիքին, եւ անոր բարեկարգումին ու ընդլայնումին յառաջ եկած ազգային եւ պետական օրկանիզմներուն:

Ընտանիքի մը կազմութեան մէջ անձնական շահն ու այլասիրութիւնը համերաշխ ներդաշնակութեամբ իրարու խառնուած են: Այր ու կին զուտ եսասիրական նպատակներու համար չէ որ կեանքերնին եւ կորովնին կը միացնեն. անձնական շահը կամ սեռերու առինքնող հրապոյրը, մէկ խօսքով զգայական սէրը երբ երկու էակներ մէկ մարմին կը դարձնէ, կը լուծուի զաւակներ ծնելու եւ ընտանիք կազմելու այլասիրական շահուն մէջ: Իտէալիզմ եւ անհատական շահ անբաժանելիօրէն գեղեցիկ համադրութիւն մը կը կազմեն ընտանիքի օրկանիզմին մէջ: Երբ այր ու կին իրենց ծնողական վերագոյն պարտականութիւնը կատարելու համար յանձն կ'առնեն ծանր զոհողութիւններ, կը զոհեն իրենց հանգիստը, կը հրաժարին կեանքի շատ մը հաճոյքներէն, մէկզմէկու հանդէպ կը վարուին ներողամտութեամբ եւ համբերատար սիրով, մի՞թէ կրնանք անոնց այս զոհողութիւնները վերագրել անձնական շահու:

Հետեւաբար, ընտանիքը մէկ մարմին կազմող էակներու անձնական շահուն ու երջանկութեան նկատումներովն խանդածուած այլասիրական հաստատութիւն մըն է, ինչպէս ազգը եւ պետութիւնը այլասիրական հաստատութիւններ են որոնց մէջ անհատներն իրենց անձնական երջանկութիւնը կը հետապնդեն զայն համերաշխեցնելով համայնքին եւ պետական կազմին երջանկութեան հետ:

Այսպէս ըմբռնուած ընտանիքի մը մէջ այր եւ կին, իրենց անձերուն վրայ նուազ պէտք է մտածեն քան իրենց զաւակներուն վրայ:

Ենթադրենք պահ մը թէ արդիական ազատութեան եւ իրաւունքներու ըմբռնման համեմատ կին մը երջանկութիւն չի գտներ իր ամուսնին հետ կազմած միութեան մէջ եւ զայն կը փնտռէ ամուսնալուծման մէջ: Տեղի կ'ունենայ բաժանում, հետեւաբար ընտանիքը կը քանդուի: Ի՞նչ կը պատահի անոնց զաւակներուն, անոնք կը քաշկռտուին այր ու կնոջ մէջտեղ, կ'ըլլան ապերջանիկ, կը մնան բարոյապէս որբեր: Ընկերվարականները դիւրութեամբ զաւակներու հարցը լուծած են, ըսելով թէ պետութիւնը պէտք է ստանձնէ անոնց խնամքը, իսկ ներկայ պուրժուա ընկերութեան մէջ երբ ծնողքը հարուստ են, զաւակներու հոգատարութեան եւ կրթութեան հարցը կը կարգադրեն մասնաւոր համաձայնութիւններով: Սակայն նիւթական կարգադրութիւնները կարեւոր չեն: Կարեւորը զաւկին սիրոյ պէտքն է: Անիկա ծնած է իր կամքէն անկախաբար, ունի հայր մը եւ մայր մը, երկուքն ալ սէր պարտական են իրեն, երկուքն ալ բարոյական գեղեցկութեան օրինակներ պէտք է ըլլան, անոր նկարագիրը կազմելու համար: Արդ, ամուսնալուծութեան մէջ, այր եւ կին աւելի կը մտածեն իրենց անձնական երջանկութեան քան զաւակներու երջանկութեան մասին: Սեռերու յարաբերութիւնը աւելի կարեւոր տեղ մը կը բռնէ անոնց մտքին մէջ քան զաւակներու դիրքը, դաստիարակութիւնը եւ անոնց պատրաստութիւնը իբր ապագայ ծնողներ:

Կին թէ այր, երբ կեանքի որոշ շրջանին ինքզինքը կը գտնէ [illegible] առջեւ թէ հարկ է որ զաւակներու երջանկութեան եւ նոր սերունդի մը պատրաստութեան համար իր ուսերուն վրայ կրէ անտանելի դարձած ամուսնական կեանքի մը բեռը, պէտք է որ անոր տայ հաստատական պատասխան մը եթէ իր ապերջանկութիւնն ալ պատճառ մը չէ:

Նոր սերունդի պատրաստութիւնը միակ նպատակն ըլլալով ամուսնութեան, զաւակներու երջանկութիւնն անտեսող ծնողներ ընկերութեան, ազգին եւ պետութեան անթիւ վնասներ կը հասցնեն: Հաշուուած է որ Միացեալ Նահանգներու մեծագոյն նահանգներէն մէկուն մէջ անչափահաս, ոճրագործ եւ անառակ տղոց ութսուն առ հարիւրը կուգան ընտանիքներէն որոնք քանդուած են ամուսնալուծմամբ:

Բարեբախտաբար, հայ ընտանիքը առողջ եւ հաստատուն է դեռ եւ մենք կրնանք անոր համար ըսել Ֆրէնսիս Կրինոտ Փիլպաթի հաւաստումը. «Զուտ սէրը որ հաստատուն ընտանիք մը կը ստեղծէ, տակաւին կը նուիրագործէ բազմաթիւ տուներ որոնք ժամանակին փոթորկոտ յուզումներէն չեն ազդուիր. մաքուր սէրը հասարակ կեանքի ջուրը կը փոխարկէ ուրախութեան եւ բանաստեղծութեան գինիին»:

Հայ կինը հայ ընտանիքին հիմն է ինչպէս հայ ընտանիքը հայ կեանքին, հայ ազգին, հայ քաղաքակրթութեան խարիսխն է: Ազատութիւնը որ ան կը փնտռէ պէտք չէ կազմալուծող ազատութիւն ըլլայ, իրաւունքը որ անիկա ունի երջանկութեան համար, պէտք չէ որ չարաչար գործածուի մի միայն եսասիրական նպատակներու հետապնդման մէջ, այլ պէտք է գործածուի զաւակ մեծցնելու այլասիրական նպատակին համար:

Ընտանիքը ազգային եւ պետական օրկանիզմին կորիզն ըլլալով, առանց ուժեղապէս հաստատուած ընտանիքի, անհնար է հզօր ազգային եւ պետական օրկանիզմ, եւ որովհետեւ ընտանիքի հիմնական սկզբունքը միութիւնն է, երբ այս միութիւնը կը խախտուի ընտանիքին մէջ, կը խախտուի նաեւ ազգին եւ պետութեան մէջ:

Միութեան գաղափարը որ ծնունդ առած է ընտանիքին, ծնունդ առած է նաեւ ազգին եւ վաղը ծնունդ պիտի տայ պետութեանց համադաշնակցային միութեան, ուրիշ խօսքով մարդկային եղբայրակցութեան:

Եթէ Միացեալ Նահանգներու հարաւային նահանգներն յաղթած ըլլային «Սիվիլ Ուօր»ին մէջ, ամերիկեան միութիւնը իրագործուած չէր ըլլար: Ռուսիան, այսօր միութեան միեւնոյն գաղափարն է որ կ'իրագործէ երբ կը կազմէ Սովիէթ պետութեանց դաշնակցութիւնը: Միութեան գաղափարը որ ընտանեկան եւ ազգային ինքնապահպանման գաղափար մըն է, հիմնական սկզբունքը պիտի ըլլայ նաեւ ապագայ եւրոպական եւ ասիական պետութեանց դաշնակցութեան եւ տիեզերական համերաշխութեան:

Ու այս բոլորին ծնողն ու հիմը եղած պիտի ըլլայ ընտանիքը:

Պահպանենք ուրեմն հայ ընտանիքի միացեալ օրկանիզմը եւ զայն զօրացնելով իրագործենք մեր ազգային եւ պետական միութիւնը, ահա իտէալ մը որուն մէջ կը հաշտուին թէ անհատական եւ թէ ազգային այլասիրական շահերը:

ԽՐ. ՄԵՍԻԱԵԱՆ

(Վերջ)

ՀՐԱՊ. ԺՈՂՈՎ ՌԱՄԿ. ԱԶԱՏ. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ Բ. ՊԱՏԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌԹԻՒ

Սեպտ. 2-ին Ֆրանքլին Իւնիըն Հօլին մէջ գումարուած հրապ. ժողովը կուգար անգամ մըն ալ հաւատք ներշնչելու այս ժողովուրդին, որ հետզհետէ վհատիլ սկսած է քաղաքական ա՛յն անստոյգ վիճակէն՝ որ գոյութիւն ունի երկար ատենէ ի վեր:

Հրապ. այս ժողովը մէկ ԲԱՑ ՆԻՍՏՆ էր Ռամկ. Ազատական Կուսակցութեան Բ. Պատգ. Ժողովին, որ կուգար Հայ ժողովուրդին ներկայացնելու իր գաղափարական մտածումներն ու քաղաքական ծրագրումները:

Կարգադիր Յանձնախումբին կողմէ Ընկ. Մ. Փերեզեան այս պատմական ժողովին նախագահելու հրաւիրեց Ընկ. Տ. Ա. Տէքինեան որ օրուան պատշաճ քանի մը խօսքերէ ետք բեմ հրաւիրեց Ընկ. Տք. Արշակ Տէր Մարկոսեան: Ընկերը իր բանախօսութիւնը խտացուց երկու կէտերու շուրջ. նախ, ըսաւ, մեր ժողովուրդը պէտք է իր մէջ ապրեցնէ համազգային ըզգացումը, երկրորդ՝ վտանգի պահուն ցոյց տալու է ճաշութեան ու առնականութեան անխորտակելի տոկունութիւն: Առանց այս երկու կարեւոր ազդակներուն, ոեւէ ժողովուրդ իր գոյութիւնը տեւականացնելու ճիգերուն մէջ պիտի պարտուի:

Երկրորդ ատենախօսն էր Ընկ. Փրոֆ. Մ. Յ. Անանիկեան, որ վերլուծեց քաղաքական ներկայ դէպքերը եւ ցոյց տուաւ այն ուղին որուն կը հետեւի Ռամկ. Ազատական Կուսակցութիւնը, մեր ազգային ու քաղաքական խնդիրներուն նկատմամբ: Չեմ հաւատար, ըսաւ, թէ կայ մէկը որ իրապէս յուսահատած ըլլայ մեր դատին ներկայ կացութենէն:

Վերջին ատենախօսն էր Ընկ. Հրաչ Երուանդ, որ կացութիւնը ներկայացուց ինչպէս որ էր: Անդրադարձաւ մեր կարողութիւններուն վրայ եւ յայտնեց որ միայն մեր անցեալով պարծենալը գրական արժէք մը չի ներկայացներ կեանքի այս պայքարին մէջ: Ինչպէս մենք, ըսաւ, մեր ներշնչումը կը քաղենք մեր նախնիքներէն, անհրաժեշտ է որ վաղուան նոր սերունդներն ալ մեզմով ներշնչուին եւ այդ տեղի ունենալու համար ընելու ենք գործեր որ արդարացնենք մեր գոյութիւնը:

Ներկայացնելով մեր ազգային ներկայ կացութիւնը, Հայաստանը նկատեց մեր քաղաքական գործունէութեան միակ վայրը որուն տրուելու է այս ժողովուրդին բոլորանուէր աջակցութիւնը: Իր ատենախօսութիւնը վերջացուց շեշտելով նոր մարդ դառնալու եւ անվհատ հաւատքի անհրաժեշտութիւնը:

Այդ օրուան քաղաքական ներշնչումներուն հետ մենք ունեցանք նաեւ հոգեկան ներշնչում ալ յանձին ծանօթ երգչուհի Տիկ. Ռօզ Զուլալեանի որ իր արուեստին կատարելութեամբ համակեց ներկաները երգելով հայկական գեղեցիկ կտորներ՝ դաշնակի ընկերակցութեամբ երաժշտագէտ Թ. Տիգրանեանի:

Պրն. Արշակ Սիմոնեան, երիտասարդ ջութակահարը, նուագեց քանի մը դժուար կտորներ յաջողութեամբ եւ ցուցադրեց ապագայ կարող արուեստագէտի մը կարողութիւնները:

Հրապ. այս ժողովը, տարակոյս չունինք որ յուսահատածներու մէջ ստեղծեց նոր հաւատք մը մեր ցեղին վերջնական յաղթանակին նկատմամբ եւ ցրուեցաւ իր հետ տանելով Ռամկ. Ազատ. կուսակցութեան այն մեծ նշանաբանը թէ «պայքարին մէջ յաղթել ուխտած ենք»:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՍՏԱՑՈՒԱԾ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ Երուսաղէմի — Հալէպի — Դամասկոսի գաղթականական եւ վանական զանազան դիպաց եւ անցքերու 1914 — 1918. Հեղինակութիւն Եղիշէ Եպիսկոպոս Չիլինկիրեանի, տպագր. Սահփանեան, Աղեքսանդրիա, գին՝ 6 Ե. Դ.:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ՄՈՒՍՍՕԼԻՆԻ ԸՆԴԴԷՄ ԱԶԳԱՑ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԱԼՊԱՆԻԱ ԿԸ ՄԵՐԺԷ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԼՈՆՏՈՆ, Սեպտ. 7.— Եւրոպական կացութեան կնճռոտութիւնները աւելի կ'աւելնան քան թէ կը նուազին: Այսօր Հին Աշխարհի առջեւ առնուազն հինգ տագնապալից խնդիրներ կան — Ֆրանքօ-Գերման պայքարը, Անգլօ-Ֆրանսական վէճը Ռուրի մասին, Գերմանիոյ վերահաս տնտեսական կործանումը, Իտալօ-յունական կնճիռը եւ Իտալօ-սերպ վէճը Ֆիումէի մասին:

Այս սաստ գործեալ առաջին գծին վրայ կը գտնուէր Իտալօ-յունական տագնապը, որ հետզհետէ աւելի ուշադրութիւն կը գրաւէ Անգլիական շրջանակներու մէջ, նկատի ունենալով Իտալիոյ Ազգաց Դաշնակցութեան հանդէպ բռնած անհաշտ դիրքը եւ Գորֆուի շրջակայ փոքրիկ կղզիներու գրաւումը Իտալիոյ կողմէ, ինչ որ աւելի գրգռեց չէզոք պետութեանց հանրային կարծիքը Իտալիոյ դէմ, բոլոր փոքր պետութիւնք իրենց դժգոհութիւնը կ'արտայայտեն Հռոմի այս ոտնձգութեանց դէմ:

Ուրիշ շատ ծանր դժուարութիւն մը ծագեցաւ երէկ: Ալպանիա կը մերժէ թոյլ տալ որ Բարիզի դեսպաններու խորհուրդը քննութիւն կատարել տայ իր հողին վրայ Զօր. Թէլլինիի եւ իր ընկերներու սպանութեան համար: Ալպանիոյ այս մերժումը մեծապէս կը կնճռոտէ կացութիւնը: Ոչ պաշտօնական լուրեր ցոյց կուտան որ Ալպանացիք այս տեսակէտով պիտի ընդդիմանան գլխաւոր դաշնակից պետութեանց Անգլիոյ ու Ֆրանսայի որոշումներուն:

Ալպանական այս մերժումին շարժառիթը յայտնի չէ, եւ չգիտցուիր թէ ոճրագործներու ազգութի՞ւնը թէ Յունական սահմանագլուխին վրայ եղած պատերազմական պատրաստութիւնները ծածկելու նպատակաւ կ'ըլլայ: Յետոյ խնդիր է թէ ո՞վ կանակ կը կենայ Ալպանացիներու այսպիսի մերժում մը ընելու համար: Ալպանիա իր այս ընթացքով ուղղակի ասպարէզ կը կարդայ Անգլիոյ ու Ֆրանսայի, եւ ամէն պատճառ կայ խորհելու որ անոնք անպատասխանի պիտի չթողուն այսպիսի ընթացք մը:

Միւս կողմէ Հռոմէ ստացուած բոլոր տեղեկութիւնք ցոյց կուտան որ Իտալիոյ վարչապետ Մուսսոլինի կը ձգտի քայքայել Ազգաց Դաշնակցութիւնը եւ անոր տեղ հաստատել պետութեանց հաւասարակշռութեան նախկին դրութիւնը Եւրոպայի մէջ, ուր Լատին ազգեր պիտի միանան ընդդէմ Անգլօսաքսոններու: Ասիկա նոր նպատակ մը չէ Իտալիոյ համար եւ ամիսներէ ի վեր կը ջատագովուի Հռոմի մէջ եւ Ֆրանսական մամուլին մէկ մասին կողմէ ալ կը պաշտպանուի:

Մուսսոլինի այժմ շատ որոշ կերպով ցոյց կուտայ որ ինք հաւատք չունի Ազգաց Դաշնակցութեան վրայ: Եթէ Ազգաց Դաշնակցութիւնը կազմալուծուի ճիշդ հիմա, այն ատեն ինքնին յառաջ պիտի գայ պետութեանց հաւասարակշռութիւն մը Եւրոպայի մէջ եւ ասիկա պիտի առեղծէ սպառազինութեանց խելայեղ մրցում մը, եւ եթէ այսպիսի բան մը տեղի ունենայ, հիմա գոյութիւն ունեցող խնդիրներէն իւրաքանչիւրը կրնայ ըլլալ այն կայծը, որ վառօդի տակառին կրակ կուտայ:

Ազգաց Դաշնակցութեան կուսակիցները հոս, կը ցաւին որ Ժընեւի մէջ հակում մը կայ ձգձգելու խորհրդակցութիւնները Իտալօ-յունական ներկայ տագնապին մէջ Ազգաց Դաշնակցութեան հետեւելիք ուղղութեան մասին եւ թէ Համաժողովին ալ նիստերը կը յապաղին միեւնոյն պատճառաւ: Կանխահաս եւ հապճեպ քայլերու ոչ ոք համամիտ է, սակայն ամէն ոք կ'ըմբռնէ թէ Ազգաց Դաշնակցութիւնը հիմա կամ երբեք պէտք է ցոյց տայ իրական ոյժ եւ բարոյական քաջութիւն:

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԷ ԼՈՐՏ ԿՐԷՅ

ԼՈՆՏՈՆ, Սեպտ. 6.— Անգլիոյ նախկին արտաքին գործոց նախարար Լորտ Կրէյ հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրաւ ներկայ տագնապին մասին. «Եթէ Ազգաց Դաշնակցութիւնը պիտի չկրնայ գործել այնպիսի պարագաներու տակ ինչպէս որ է ներկայ Իտալօ-յունական տագնապը, այն ատեն պէտք է որ լուծուի անիկա, որով Եւրոպա դէմ առ դէմ պիտի գտնուի իրաց հին կացութեան հետ, որ գոյութիւն ունէր պատերազմէն առաջ, ինչ որ կը նշանակէ սպառազինութեանց համար մրցում, պատերազմական պատրաստութիւններ եւ վերջ ի վերջոյ նոր պատերազմ մը, որ աւելի աղէտալի ու ահաւոր պիտի ըլլայ քան վերջին պատերազմը: Ազգաց Դաշնակցութիւնը գործիք մըն է, որով մենք պատերազմէն աւելի նախընտրելի կարգադրութեանց կրնանք յանգիլ: Մեր իրական շահն ու ապահովութիւնը կախում ունի Ազգաց Դաշնակցութեան քաղաքականութեան պահպանութենէն, անիկա կը պարփակէ նաեւ յոյսը ապագայ խաղաղութեան ու ապահովութեան: Ես վստահ եմ որ հանրային կարծիքը բաւական հասունցած է պաշտպանելու համար Ազգաց Դաշնակցութիւնը»:

ՄՈՒՍՍՕԼԻՆԻ ԿԸ ԳՈՎԷ ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳԱՑ ԴԻՐՔԸ ԱԶԳԱՑ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԴԷՊ

ՀՌՈՄ, Սեպտ. 7.— Վարչապետ Մուսսոլինի հակառակ իր բազմազբաղ վիճակին, ժամանակ գտաւ ներկայ տագնապին մասին կարգ մը յայտարարութիւններ ընելու Ասոշիէյթըտ Բրէսի: Իտալիոյ վարչապետը կ'ըսէ թէ ինք կը զարմանայ որ Ամերիկեան

(Տար. Գ. էջ)

ՊԱՅՔԱՐ

Entered at the Post Office at Boston, Mass., as second class mail matter.

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐ

Ձեռագիրները ետ չեն դարձուիր: Խմբագրութիւնը պատասխանատու չէ ստորագրուած յօդուածներու: Բաժնեգին, ծանուցում եւ ամէն գործառնութիւն ԿԱՆԽԻԿ: Ուսէ դիմումի կամ հարցումի պատասխան առնելու համար նամականիշ ղրկելու է: Հասցէի փոփոխութեան համար ղրկել հին հասցէն ալ գինը ու 5 սենթ:

ԱՄԵՐԻԿԱ		ՀԱՏԸ ՏԵՂՍ ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ 2 ՍԵՆԹ ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐ 3 ՍԵՆԹ	ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ	
Տարեկան	$6·00		Տարեկան	$6·00
Վեցամսեայ	3·00		Վեցամսեայ	3·50
Եռամսեայ	1·75			

ՈՐՈ՞ՆՔ ՕԳՆԵՑԻՆ

Դաշնակցական մամուլը, հոս, Եւրոպա ու Եգիպտոս, պարբերաբար կը կրկնէ հին յանկերգը թէ Ռամկավար Ազատականներ իրենց օգնութիւնը զլացան Հայաստանի Հանրապետութեան, Դաշնակցական կառավարութեան օրով եւ անհաշտ հակառակութիւն մը ցոյց տուին անոր դէմ, իսկ այժմ համակրութիւն կը յայտնեն ներկայ կառավարութեան հանդէպ եւ ամէն առթիւ կը չեչտեն անոր օգնելու պէտքը:

Ասոր պատասխանը մենք միշտ տուած ու հաստատած ենք թէ Ռամկավար Ազատականներ երբեք հակակիր չեն եղած Արարատեան Հայաստանի Հանրապետութեան եւ միշտ ալ օգներ են անոր: Ռամկավար Ազատականները դէմ եղած ու քննադատած են Դաշնակցական կառավարութեան յիմարական քաղաքականութիւնը, որ իր ապիկար ու անարժէք վարիչներուն, իր բռնութեան ու չարաշահութեանց պատճառաւ Ազգը ներսէն պառակտեց ու տկարացուց, իսկ Վրաստանի ու Ատրպէյճանի դէմ մղուած անխորհուրդ պատերազմներուն ու Ռուսիոյ հանդէպ ցոյց տրուած անխմաստ թշնամութեան հետեւանքով, հարիւր հազարաւոր հայերու կորստեան պատճառ եղաւ եւ դէպի դաժանէժ անկում տարաւ հաւցուց Նորածին Հանրապետութիւնը: Շինարար ոգւով եղած այսպիսի քննադատութիւններ ոչ միայն ամենադոյզն չափով իսկ հակառակութիւն չեն, այլ ցոյց կուտան անվերապահ համակրութիւն ու գուրգուրանք, եւ եթէ նախկին կառավարութիւնը անոնցմէ օգտուելու չափ խելք ու կարողութիւն ունենար, եւ վար իջնելով անձնամոլութեան բարձունքներէն չմերժէր օգնութեան ու գործակցութեան համար երկարող ձեռքերը, թերեւս այսօր բոլորովին տարբեր ըլլար Հայկական Դատին բախտն ու ելքը:

Դաշնակցական թերթեր սակայն խուլ եւ համր կը ձեւանան այս իրաւացի դիտողութեանց հանդէպ, եւ շարունակ կը կրկնեն իրենց անպատկառ սուտը — Ռամկավար Ազատականներ չուզեցին օգնել Հ. Հանրապետութեան, գրկնելով ու կրկնելով սուտին ճշմարտութեան կերպարանք հագցնելու յետին մտքով: Մենք այս անգամ իրենց հետ կ'ուզենք խօսիլ թիւերով:

Ինչպէս յայտնի է, Արարատեան Հայաստանի Հանրապետութիւնը հռչակուեցաւ 1918 Մայիս 28ին: Նոյն տարին, երբ տակաւին զինադադար չէր կնքուած ու պատերազմը կը շարունակուէր, Դաշնակցութեան հիմնադիրներէն ու ծանօթ գործիչներէն Ռոստոմի եւ Զօր Բագրատունիի ստորագրութեամբ ու Ազգային Պատուիրակութեան միջոցաւ հեռագիր մը հասաւ Ամերիկա, օգնութիւն խնդրելով գինուորական նպատակներու համար: Ազգ. Միութիւնը խոկոյն հեռագրաւ փութացուց 100,000 տոլար, Օգոստ. 12ին, եւ Հոկտ. 14ին ալ 50,000 տոլար: Այս վերջին գումարէն բաժին պիտի հանուէր Զօր. Անդրանիկի գունդին, որ այդ պահուն Զանգեզուր կը գտնուէր: Զօր. Անդրանիկ Ամերիկա գալէն յետոյ վկայեց թէ այդ գումարներէն ոչ իսկ կոպէկ մը հասած է իրեն, հարկ չկայ բսելու թէ ինչո՞ւ....:

Դարձեալ Հոկտ. 14ին զինուորական նպատակներու համար զրկուած 50,000էն զատ Ազգ. Միութիւնը զրկեց ուրիշ 50,000 տոլար մըն ալ Կովկասի կարօտեալներուն համար, այս կերպով զինադադարէն առաջ Ամերիկայի Ազգ. Միութեան կողմէ Հայաստան զրկուած գումարը հասաւ 200,000 տոլարի: Աւելորդ է բսել թէ Ազգային Միութեան միջոցաւ եղած այս օգնութեան մէջ մեծագոյն բաժինն ունէին Ռամկավարներ ու Ազատականներ, որոնք այդ ժամանակ անջատ կուսակցութիւններ կը կազմէին, եթէ անոնք հակառակ ըլլային, Դաշնակցականներ չատ լաւ գիտեն թէ ոչ թէ 200,000 տոլար, երկու սէնթ անգամ չէր երթար Հ. Հանրապետութեան:

Փրկութեան Հանգանակութիւնը տեղի ունեցաւ Զօր. Անդրանիկի նախաձեռնութեամբ եւ Ռամկավարներու ու Ազատականներու ջոհողութեամբ: Ամէն մարդ գիտէ թէ Դաշնակցական վարիչներ Եւրոպայէն Ամերիկա ի՛նչպիսի խաղեր դարձուցին այս հանգանակութիւնը ձախողեցնելու համար: Փրկութեան Հանգանակութեան արդիւնքէն Հ. Հանրապետութեան զրկուեցաւ 150,000 տոլար հնչուն դրամ, զոր կրկնապատկեց Միրձ. Արեւելքի Նպաստամատոյցը, եւ 25,440 տոլարի զինուորական վերարկու, որ Հայաստան հասած ու բաժնուած է զինուորներու:

Այս օգնութիւնները եղան միմիայն Ամերիկայէն: Ասոնցմէ զատ Հայաստանի, Իզմիրի, Պոլսոյ, Եգիպտոսի, Եւրոպայի մեր ընկերները, տարբեր ժամանակներու մէջ եւ մանաւանդ Անկախութեան Փոխառութեան առթիւ, քննադատելով մէկտեղ օրուան կառավարութեան աններելի սխալները, իրենց անվերապահ աջակցութիւնն ընծայեցին Հ. Հանրապետութեան, ինչ որ կը հաստատուի նոյն ինքն Թաթեւեանի նման մարդոց վկայութեամբ:

Հիմա, երբ այս թիւերը կը խօսին, մենք եւ Հայ ժողովուրդը կ'ուզենք իմանալ թէ Դաշնակցութիւնը, մանաւանդ անոր Ամերիկայի շրջանակը, կողոպուտէ ու գեղծումէ զատ ի՞նչ ըրած են Հ. Հանրապետութեան համար: Եթէ համարձակութիւն ունին թող ապարէզ իջնեն ու ցոյց տան թէ ի՛նչ եղան, ո՞ւր գացին Բանակի անունով եղած հանգանակութիւնները, թիւով ու թուականով, ինչպէս ըրինք մենք: Թող ցոյց տան թէ ո՞ւր մնացին Վրացեանի Հայաստանի գանձէն կողոպտած հարստութիւնները: Այմուկ, խուժանավարութիւն պատասխան չեն այս իրաւացի պահանջներուն, թող հաչել տան:

ՊՈՒԼԿԱՐԱՀԱՅ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ՎԱՌՆԱ, 22 Օգոստոս 923

Թուրք թերթերու տեղեկութեանց համաձայն Վանի հայերն ալ տեղահանուած են իրենց փափաքին? համաձայն եւ փոխադրուած Հայաստան: Եւ որպէսզի այս բռնադաղթը աւելի թիւրիմացութիւն չառեղծէ, Թուրքեր այժմէն կը յայտարարեն թէ այդ գաղթը տեղի ունեցած է Վանի հայերու փափաքին համաձայն, եւ եթէ պատահի որ այդ գաղթողները Հայաստան հասնելէ վերջ զրպարտեն Թուրք կառավարութիւնը թէ բռնի տեղահանուած են, այժմէն կը յայտարարուի որ սուտ են այդ վերագրումները:

Հարցը Թուրքերու այս վերաբերումը չէ անշուշտ, քանի որ այլեւս հասկցած ենք թէ ինչ ձեւերով եւ միջոցներով կը տեղահանուին Հայերը իրենց ծննդավայրէն:

Այս առթիւ սակայն անգամ մ'ալ առիթը կը ներկայանայ արտասահմանի Հայութեան ուշադրութիւնը հրաւիրելու Հայաստան փոխադրուելիք գաղթականութեան հարցին վրայ:

Մինչեւ այժմ այս ցաւոտ հարցը ոեւէ դրական արդիւնքի մը չյանգեցաւ դժբախտաբար,՝ հակառակ եղած գրաւոր թէ բերանացի բրօբականտին: Ո՛չ մէկ սանթիմ եւ ո՛չ մէկ միջոց տրուեցաւ Հայաստանի կառավարութեան, որպէսզի ան ի վիճակի ըլլար ոչ թէ մաս մը գաղթական եւ որբեր ընդունելու իր սահմաններուն մէջ: Ասոր դէմ սակայն, դաշնակցական մամուլի մէջ ամէն օր կը հանդիպինք բուռն 'դժգոհանքներու ու սուր քննադատութիւններու որ Հայաստան չի հետաքրքրուիր գաղթականներով եւ որբերով:

Տարին կը մօտենայ որ արտասահմանի մամուլը նպաստաւոր յայտարարութիւններ կ'ընէ Հայաստանի կառավարութեան եւ հոն տիրող բարւոք կացութեան մասին եւ սակայն հակառակ չատ մը բանաւոր ու օրինաւոր առաջարկութիւններու, Հայութիւնը կը մնայ խուլ եւ համր:

Գաղթականութեան մէկ մասը պէտք է փոխադրուի Հայաստան, ինչպէս նաեւ մեր չափահաս որբերը, բայց ինչ միջոցներ ստեղծուած են անոնց փոխադրութեան եւ մնացեալ այնտեղ տեղաւորման համար: Անշուշտ դիւրին է բղացումներէ տարուած ճառել ու քննադատել կառավարութիւնը որ մեր որբերն ու գաղթականները չ'ընդունիր, բայց եթէ քիչ մը մտածենք, պիտի տեսնենք թէ արդի պայմաններու տակ անգործներու նոր բազմութիւն մը մեր երկրի համար պիտի ըլլայ վնասակար բեռ մը եւ նոր աղէտ մը, որ չ'արտադրեր այլ կ'սպառէ, ստեղծելով միաժամանակ դժգոհութիւններ, անկարգութիւններ ու թիւրիմացութիւններ:

Հայաստան առանց այդ ալ բեռնաւորուած է 250,000 գաղթականներով եւ ամէն օր Պարսկաստանէն թէ Թուրքիոյ զանազան մասերէն նոր գաղթականներու խուժումը հասկնալի է թէ ինչ հոգեր կ'ստեղծեն կառավարութեան:

Եւ սակայն մենք կը խօսինք, կը գրենք ու կը քննադատենք, մինչ անդին մարդիկ մերկ ու բոպիկ կը խուժեն Հայաստան, իսկ Հայաստանի կառավարութիւնը իր բերնէն կտրելով կը պարտաւորուի զանոնք կերակրել ու հագուեցնել եւ դեռ մենք կը վիճինք, առանց սէնթ մը տրամադրելու մեր կառավարութեան:

Պուլկարիոյ գաղթական Հայութիւնը այժմ որոշ է որ պիտի ստիպուի դուրս գալ այս երկրէն, որովհետեւ «մեծ քաղաքներու խճողումը» սուկ պատրուակ մ'էր Հայութիւնը ստիպելու որ հեռանան Պուլկարիայէն: Այսօր «մեծ քաղաքներու խճողման» խնդիր չկայ այլեւս, որովհետեւ Շումնէն, Թաթար Բազարճըքէն եւ ուրիշ փոքր գիւղաքաղաքներէ ալ գաղթականները դուրս կը հանուին զանազան պատրուակներով:

Սզատա Զակօրայի մէջ տեղացիները սպառնացած են խանութները գոցել եթէ հայ մը համարձակի խանութ բանալ: Ու այս բոլորը պարզ է թէ ինչ բանի համար կ'ըլլան:

Ցունաստանի գաղթական հայութեան ու որբերու վիճակը յայտնի է. Սուրիոյ գլխաւոր քաղաքներու գաղթականներուն հեռացումին համար ալ տեղեկութիւններ կան եւ այս բոլորը ի մի հաւաքելով կը տեսնուի թէ Հայութիւնը այժմ անպէտք քուրջի կտորի մը վերածուած պատէ պատ կը նետուի, իսկ մենք իբր կենդանի մեռելներ կը ննջենք անդորր...:

Աւելորդ չէ կարծեմ անգամ մըն ալ չեչտել թէ արտասահմանի հայութեան մէջ պէտք է ստեղծուի ընդհանուր շարժում մը փոնտ մը ստեղծելու համար:

Հոկտեմբերին Նիւեանի մէջ պիտի գումարուի Հ. Օ. Կոմիտէի համագումարը, որուն պիտի մասնակցին արտասահմանի կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները: Լաւ չ'ըլլա՞ր որ մեր ներկայացուցիչները քաղկին լեցուն երթան, քան թէ ապարդիւն խոստումներ տանելով հետերնին: Այդ համագումարին մէջ անշուշտ գաղթականներու եւ որբերու հարցերն ալ պիտի յուզուին, բայց այդ հարցերու լուծումը կապուած է Ցիւրական հետ, իսկ այդ հոգը առանց այլեւայլի արտասահմանի հայութեան կը վերաբերի:

Լաւ է որ այժմէն խորհինք ու գործենք այդ ուղղութեամբ:

Ն. Գ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թօրինօ, Օգոստոս 25, 923

Յարգելի Տիար Եր. Մեսիաեան,

Կարդալով Պայքարի մէջ դժբախտ Տօքթ. Գազարճեանի համար բացուած ֆոնտը, տեսնելով ձեր եղբայրական հոգածութիւնը եւ Ամերիկայի հայերուն ջերմ համակրութիւնը մեր այս ծանօթ մտաւորականին հանդէպ, չահեկան կը համարեմ ղրկել ձեզ թարգմանութիւնը այն յառաջաբանին զոր գրած է Բրոֆէսոր Ա. Ճիմարրի, Տօքթ. Գազարճեանի գերմաներէն «Ֆ. Նիցչէ Մեծ Շառլաթանը» (Fr. Nietsche der Grusse Charlatan), այս գրութիւնը որքան պատուաբեր է Տօքթ. Գազարճեանի, նոյնքան փաղաքշական է ամէն հայ իմացականի:

Շնորհակալութեամբ եւ յարգանօք

Ձերդ

ՏՕՔԹ. Ն. ՉՐԱՔԵԱՆ

* * *

ՆԻՑՉԷԻ ՄԱՍԻՆ

Համաշխարհային պատերազմը, որ այնքան մռայլ լոյս մը կը սփռէ այս դարու առաջին քառորդին վրայ, ուժգնօրէն ցնցեց ամբողջ պատմական շրջանի մը բարոյական հիմերը, եւրոպական նոր վիպական ճամբայ մը հարթելով, ինչպէս փոթորիկը որ քիչ մը ժամանակ երկինքը մթագնելէ վերջ զայն աւելի պարզ եւ մաքուր կը ձգէ: Նիւթապաշտ եւ ձեւամոլ Եւրոպան բարոյապէս չատ ապականած էր, ամենախենդ մտածումները, ամէնէն տարօրինակ փառքերը կը մրրկուէին իր մթնոլորտին մէջ, անչընչելի դարձնելով վերջինս: Ասոր համար պատերազմը ազատագրութիւն մը եղաւ: Երկար ողբերգութիւնը պարզեց ինքնինքնիս մեզի, այն միեւնոյն հանգարտութեամբ, որով վիրաբոյժ մը կը բանայ եւ կ'անզամահատէ գիակ մը:

Հիմա մենք զմեզ բուական տարբեր կ'զգանք, եւ կը պատրաստուինք վերաշինելու մեծ ճամբան բարոյական ուրիշ հիմերու վրայ: Եւ սակայն Եւրոպայի փտութեան մինչեւ խորը տեսանք: Կային մտքեր որ հոն նկան տարբեր ժողովուրդներէ եւ տարբեր քաղաքակրթութենէ, սեւեռեցին իրենց ակնարկին սրութիւնը տգէտներու այս հօտին վրայ ու յայտնեցին աշխարհի մեր մտաւոր ողբալիութիւնը:

Անոնցմէ մին եղաւ անտարակոյս հայազգի Ռ. Գազարճեանը որ գեռ երիտասարդ, Գերմանիան եւ Իտալիան իրեն երկրորդ եւ երրորդ հայրենիքը ըրաւ, եւ իր Իդալնի եւ Շոբէնհաուէրի վրայ գրած ծանրակշիռ ուսումնասիրութիւնովը եւրոպական իմաստասիրական եւ գրականական քննադատութեան ասպարէզներուն մէջ սուրանելով, տեսաւ մեր մտաւոր ապականութիւնը կանուխէն, երբ տակաւին պատերազմը չէր ապացուցած թէ՝ ո՛րքան անասնութիւն եւ ո՛րքան վայրենութիւն գիտցած էին մարդիկ ամբարել իրենց ազդարմելի իմաստասէրներու գիրքերուն մէջ:

Նիցչէի վրայ այս ուսումնասիրութիւնը իր համառօտութեանը մէջ տրամաբանօրէն լիակատար աշխատութիւն մըն է: Ինչ որ մեր իմաստասէր գրողներէն ոմանք, Տօքքօլի, Օրէսթանօ, Թօրքօ, Պափինի, եւ ուրիշներ չեն կրցած տալ մեզ գիտական ճշդութեան եւ հրմտութեան պակասի պատճառով, ընդարձակ հատորներով կամ ցրուած յօդուածներով, տուած է մեզ այս ստիպցին հակիրճ բայց խիտ էջերու մէջ, այսինքն՝ կարծեցեալ իմաստասիրական գրութեան մը հիմերուն քնջումը, տրամաբանութեան պարզ լոյսով, անկախ եւ ազատ դրական համոզումներէ եւ ազգայնութիւններէ, առանց պարծանքի ո՛չ իր անձին, ո՛չ իր ոճին վրայ:

Ամէն արտաքին ազդեցութենէ ազատ եւ առողջ մտքի մը այս գործը, տասը տարի առաջ գրուած, կրնանք հիմա աւելի օգտակարութեամբ կարդալ, հիմա որ բուն մեր աչքերով տեսանք թէ՝ ո՞ւր առաջնորդեց մեզ «տիրապետութեան կամքը» անոր՝ որ երազեց Զարաթուստրայի թեթեւ ոտքերով պարել գետնուած թշնամիներու գլուխներու վրայ:

Տիրապաշտ եւ հաճոյամոլ Եւրոպան որ կը սիրէր ունկնդրել Նիցչէի բարոյական արտառոցութեանց, եւ նոյն իսկ Մաքս Նօրտաուի, գիտելով Պերկսընի մտապաշտութիւնը եւ Թօլսթոյի խորհրդապաշտութիւնը, հեղնական եւ զբօսասէր դէմքով, իր իսկ արեան մէջ փտուեցաւ:

Կամքէ եւ ուղղութենէ զուրկ, «գերմարդոյն» հետքերուն հետեւելով գնաց դէպի անդունդը:

Ու հիմայ, մինչդեռ Նիցչէի բոտուելը — տեսակ մը անտառնական Վօլգէր — Եւրոպիոյ ապականիչներու մէջ մեծագոյնը, հեղնօրէն կը ծիծաղի անթիւ մեռեալներու վրայ, մեզ ուրիշ բան չի մնար, բայց եթէ խուկալ ամբողջ աշխահի մը եւ իր յիմար տեսութեանց արդարանալի աւերակներուն վրայ:

Ո՞վ պիտի ուզէ հետեւիլ աղէտաւոր հետքերուն առանց վախնալու մարդկային ողջմտութեան վրէժխնդրութենէն:

Գազարճեանի այս գիրքը պէտք է որ օգնէ մեզ, ազատելու մեր միտքը այլեւս անցեալ աշխարհի մը գաղափարներէն, թաղելու եւ մոռնալու փտութիւնը քաղաքակրթութեան մը, որ խցած էր ամէն բարոյական կապ, անսանձ վազելով ամէն փառքի եւ ամէն տիրապետութեան ետեւէ:

Փնացանել՝ կրնայ այս պարագային վերաշինութիւն մը ըլլալ:

Ա. ՃԻՄԱՐՐԻ

Թրգ. Տօքթ. Չրաքեան

Ռամկավար Ազատական Կուսակցութիւն

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 10, ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ

ՄԷԹՀԻՒՆ-ՍԷԼԻՄ.— Ակումբիս ընկերական ժողովը Երկուշաբթի երեկոյ ժամը 7·30ին: Ներկայ պիտի ըլլայ Ընկ. ՀՐԱՉ ԵՐՈՒԱՆԴ:

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 12, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ

ՍԸՄԸՐՎԻԼ.— Ակումբիս բացառիկ կարեւոր ընկերական ժողովը, Չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 7·30ին, Ընկ. Վարդիկեանի ժողովասրահին մէջ՝ 306 Պրօտուէյ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՍԵՊՏ. 13, Հինգշաբթի

ՈՒՍՏՐ.— Ակումբիս ընկերական ժողովը Հինգշաբթի երեկոյ ժամը 7·30 ին Քըլըպին մէջ: Ներկայ պիտի ըլլայ Ընկ. ՀՐԱՉ ԵՐՈՒԱՆԴ:

ՍԵՊՏ. 16, Կիրակի

ՆԻՒԱՐՔ.— Ակումբիս ընկերական ժողովը Կիրակի օր: Ներկայ պիտի ըլլայ Ընկ. Տ. Ա. ՏԻՔԻՃԵԱՆ: Մանրամասնութիւնք տեղին վրայ:

ՍԵՊՏ. 16, Կիրակի

Վ. ՀՕՊՕՔԸՆ.— Ակումբիս ընկերական խիստ կարեւոր ժողովը, Կիրակի կէսօրին: Ներկայ պիտի ըլլայ Ընկեր ՀՐԱՉ ԵՐՈՒԱՆԴ:

ՍԵՊՏ. 16, Կիրակի

ՆԻՒ ԵՈՐՔ.— Ակումբիս ընկերական ԿԱՐԵՒՈՐ ժողովը, Կիրակի երեկոյ ժամը 7·30 ին: Ներկայ պիտի ըլլայ Ընկ. ՀՐԱՉ ԵՐՈՒԱՆԴ:

ՍԵՊՏ. 19 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ

ՔԸՄՊՐԻՃ.— Ակումբիս կարեւոր ընկերական ժողովը, Չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 7·30ին սովորական ժողովասրահին մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը ստիպողական է:

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ – ԵՐԵԿՈՅԹ

ՍԵՊՏ. 14, Ուրբաթ

ՊՈՍԹՈՆ.— Ակումբիս ընկերական ժողով-երեկոյթը Ուրբաթ երեկոյ Ակումբիս սրահին մէջ: Ներկայ պիտի ըլլայ Ընկ. ՀՐԱՉ ԵՐՈՒԱՆԴ:

ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 12, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ

ԼՕՎԷԼ.— Ժողովրդային ազատ վիճաբանական ժողով, Չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 7·30ին ակումբիս սրահին մէջ: Նիւթն է՝ «Հայաստանի ժողովուրդի՞ն թէ կառավարութեան հետ»:

Կը հրաւիրուին զաղութիս երկսեռ հայերը:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

(Ծար. Ա. էջէն)

թերթերու մէկ մասը կծու լեզուաւ կը քննադատէ Իտալիոյ ընթացքը Ազգաց Դաշնակցութեան հանդէպ, երբ Միացեալ Նահանգներն էին որ առաջին անգամ տեսան եւ մատնանիշ ըրին Ազգաց Դաշնակցութեան անպատեհութիւնները: Ըստ Մուսոլինիի Յունաստանի հետ ծագած վէճին մէջ խնդիրը կը դառնայ ազգային պատուոյ շուրջ, եւ այսպիսի պարագաներու տակ Ազգաց Դաշնակցութեան միջամտութիւնը, փոխանակ հարթելու, ալ աւելի կը կնճռոտէ կացութիւնը:

ԴԵՍՊԱՆՆԵՐՈՒ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ԿԸ ԳՈՐԾԷ
ՆՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

ՓԱՐԻԶ, Սեպտ. 7.— Դեսպաններու Խորհուրդը այսօր ծանուցագիր մը ղրկեց Յունաստանի, որ պայմաններ կը պարունակէ Իտալեւյունական վէճին կարգադրութեան համար: Այս առաջարկները մինչեւ աստիճան մը կը չափաւորեն Իտալիոյ պահանջները: Ասոնց մասին պաշտօնական ոեւէ յայտարարութիւն չեղաւ, բայց լաւատեղեակ շրջանակներու համեմատ անոնք սապէս բանաձեւուած են:

Ա.— Յունական նաւատորմը Պիրէոսի մէջ պատիւներ պիտի ընծայէ Իտալական նաւաբաժնին, որուն պիտի ընկերանան Անգլիական ու Ֆրանսական մէկ մէկ մարտանաւեր: Հելլէնական նաւատորմը պիտի ողջունէ դաշնակից դրօշակները թնդանօթի 21 հարուածով: Միջդաշնակցային մարտանաւեր նաւահանգիստ պիտի մտնեն առանց ողջոյնի:

Բ.— Հոգեհանգստեան պաշտամունք կաթոլիկ եկեղեցւոյ մէջ, որուն ներկայ պիտի գտնուին Հելլէն կառավարութեան բոլոր անդամները: Պաշտամունքի միջոցին նաւահանգիստին մէջ գտնուող նաւեր կէս դրօշ պիտի պարզեն:

Գ.— Զինուորական պատիւներ սպանեալ Իտալացիներու դագաղներուն նաւ փոխադրութեան պահուն:

Դ.— Յունաստան Զուիցերիական պանքայի մը մէջ 50,000,000 Իտալական ֆրանք պահեստի պէտք է դնէ իբրեւ երաշխաւորութիւն հատուցմանց:

Ե.— Ճափոնցի նախագահով միջազգային յանձնախումբ մը պէտք է հսկէ Հելլէն կառավարութեան կողմէ կատարուելիք քննութեանց:

Կ'ըսուի թէ Փարիզի Իտալական դեսպանը հաւանած է այս կարգադրութեանց:

ՅԱՋՈՐԴԸ ՖԻՈՒՄԷ

ՀՌՈՄ, Սեպտ. 7.— Մինչդեռ Ժընեւի մէջ Ազգաց Դաշնակցութիւնը իր ամբողջ ուշադրութիւնը կեդրոնացուցած է Իտալեւյունական միջադէպին վրայ, նշաններ պակաս չեն որ ուրիշ աւելի ծանր վտանգ մը կը պատրաստուի ու կ'սպառնայ Իտալիոյ եւ Պալքաններու խաղաղ յարաբերութեանց: Հոս տեղեկութիւններ ստացուեցան այսօր թէ Եուկոսլաւ կառավարութիւնը պիտի չընդունի այն որոշումները, որոնք տրուեցան հոս Եուկոսլաւ պատուիրակութեան մը եւ Իտալական կառավարութեան միջեւ ուղղակի բանակցութեամբ, Ֆիումէի խնդիրը լուծելու համար: Եթէ այսպէս ըլլայ վարչապետ Մուսոլինի պիտի գտնուի նոր դժուարութեան մը հանդէպ եւ յառաջիկայ շաբաթ նոր տագնապ մը պիտի ծագի: Իտալիա 15 օր պայմանաժամ մը պիտի տայ Սեպտ. 1էն սկսեալ եւ վերջնական պատասխան մը պիտի պահանջէ Եուկոսլաւիայէ, եւ եթէ պատասխանը ժխտական ըլլայ, Մուսոլինի ինքզինք ազատ պիտի զգայ իր նախորդներուն բոլոր յանձնառութիւններէն եւ պիտի փորձէ ինք իր գիտցածին պէս լուծելու Ֆիումէի խնդիրը:

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔ

ՀԷՅՎԸՐՀԻԼ.— Հայ Կարմիր Խաչի տեղւոյս մասնաճիւղին դաշտահանդէսը տեղի ունեցաւ Օգոստոս 26 ի Կիրակին, Նիւբըրի Ֆարմին մէջ:

Կարմիր Խաչի Տիկիններ եռանդուն եւ անձնուէր ջանքերով աշխատած էին հիւրասիրել ժողովուրդը: Դաշտավայրը նախապէս պատրաստուած էր շուրջանակի շարուած աթոռներով, որով հանդիսականներ բնութեան գեղեցկութիւններուն հետ՝ ընտանեկան ջերմիկ շրջանակի մը վայելքն ալ ունեցան:

Նուագախումբը հայկական քաղցրիկ երգեր նուագեց:

Ատենապետուհի Տիկին Զուլճեան՝ հանդէսը բանալէ վերջ՝ հրաւիրեց ատենախօսելու Պ. Տիգրան Պօյաճեան Պրն. Պօյաճեան սերտախօս եւ ազդու արտայայտութեամբ մը խօսեցաւ Կարմիր Խաչի վսեմագոյն գործունէութեան շուրջ: Անիկա անկեղծ հայրենասէրի մը ներշնչող հոգիով ցոյց տուաւ Հայուն տառապանքը եւ մեր պարտականութիւնը անոր հանդէպ:

Արտասանեց փոքրիկ Հայուհի մը՝ իր տարեկից հասակ Հայ մանուկներու բաղձանքը յայտնելով՝ Ամերիկահայ ժողովուրդին:

Հրաւիրուեցաւ կատակախօսելու Պ. Միհրան Զարեպանեան: Անիկա իր սովորական սրամտութեամբ եւ հաճոյալի կատակներով, ժողովուրդին ժամանց մը պարգեւեց:

Պ. Մանուկ Զուլճեանի կողմէն նուիրուած շաքարաւուրներ եւ Կարմիր Խաչի տիկիններու կողմէն եղած նուէրներ աճուրդի դրուեցան Պ. Սարգիս Կիւլէզեանի կողմէն: Պ. Կիւլէզեան իրեն մասնայատուկ ճարպիկութեամբ եւ անձնուէր ջանքով յաջողագոյն կերպով վարեց իրեն տրուած պաշտօնը: Նոյնպէս Պ. Դաւիթ Թաթեան եւ Պ. Սարգիս Ոսգանեան անձնուիրաբար աշխատեցան օգնելու Կարմիր Խաչի տիկիններուն՝ ժողովուրդը հիւրասիրելու համար: Մեր խորին շնորհակալութիւնը բոլոր անոնց՝ որ աշխատեցան ի նպաստ Կարմիր Խաչին: Նաեւ յարգոյ հանդիսականներուն՝ որոնք փոխադարձաբար՝ իրենց պարտականութիւններն կատարեցին: Դաշտահանդէսէն կոկիկ գումար մը գոյացաւ յօգուտ երկրի տառապեալներուն:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՋԵԿՈՒՑՈՒՄ

Օգոստոս 30, 1923

«Կոմիտաս» Երգչախումբի վարչութիւնը վերջերս թերթերու մէջ տեսնելով որ Կոմիտաս Վարդապետի ներկայ ֆիզիքական վիճակը առիթ տուած է իր բարեկամներուն եւ համակիրներուն կոչ ընելու, եւ նկատելով որ Երգչախումբս խորապէս կը հետաքրքրուի Կոմիտաս Վարդապետի բարելաւման խնդրով, վարչութիւնս ուրախութեամբ կուգայ ծանուցանելու որ անցեալ ձմրան իր երգահանդէսի զուտ արդիւնքը եղող երկու հարիւր տոլարը այսօր Բարիզի Քրէտի Լիոնէի վրայ քաշուած չէքով մը ղրկեց Բարիզի Կոմիտասեան յանձնախումբի նախագահ Վաղարշակ Ծ. Վրդ. Քիպարեանի՝ իր նպատակին յատկացնելու համար:

Սոյն գումարը նախապէս Երգչախումբիս ղեկավար Պրն. Յ. Երիցեանի միջոցաւ ղրկուած էր Պոլսոյ յանձնախումբին, սակայն յիշեալ յանձնախումբի ցրուելուն, եւ հետեւաբար անխուսափելի յապաղումներու պատճառաւ, իր նպատակին չէր հասած եւ ետ վերադարձուած էր:

Բաղձալի ենք որ այս անգամ սոյն գումարը ապահով պիտի հասնի ու ծառայէ իր բարի նպատակին:

Ի դիմաց «ԿՈՄԻՏԱՍ»
Երգչախումբի Վարչութեան

Ատենադպիր — Ատենապետ
Ա. Տ. ԽԱՇԽԱՇԵԱՆ — Յ. Կ. ՄԱՆՏԱԼԵԱՆ
Ղեկավար
ՅՐ. ԵՐԻՑԵԱՆ

ՆԱՄԱԿ ՈՒՆԻՆ

4. Մկրտիչ Տէօֆմէճեան, Անդրէաս Տէօֆմէճեանէ, Փաթրաս՝ Յունաստանէն:

6. Վահան Խովէեան, Արշակուհի Եղիազարեանէ, Սելանիկէն:

7. Յակոբ Ճէլալեան, Հայրապետ Եղիազարեանէ, Արկոսբօլի-Քէփալօնիայէն.

9. Մելքոն Հէլվաճեան, Մկրտիչ Աստուրեանէ, Հալէպէն:

10. Տիկ. Ե. Դշխունեան, Կ. Դըշխունեանէ, Պէյրութէն.

11. Քղիի Հայրենակցական Միութեան Վարչութիւն, Պօղոս Վարդանեանէ, Պրէտաէն:

14. Հայկակ Չիթճեան, Գէորգ Կէօքօղլանեանէ, Նիկէօմէտիայէն:

20. Դաւիթ Դաւիթեան, Նարկիզ Տէր Աւէտեանէ, Սելանիկէն: (2 Նամակ),

25. Գալուստ Տօնեան, Մարգար Մ. Քըխէեանէ, Սելանիկէն:

26. Սէմ Նալպանտեան, Գասպար Նալպանտեանէ, Դամասկոսէն:

33. Խաչատուր Յովակիմեան, Մշեցի Սերոբ Յովակիմեանէ, Հալէպ (2):

38. Աւետիս Գրիգորեան, Մարսէյլէն Գրիգոր Գրիգորեանէ:

39. Մելքոն Հալաճեան, Հիւսէյնիկցի, Մկրտիչ Մազրիտեանէ՝ Հալէպէն.

45. Յակոբ Պօղոսեան, Լ. Յ. Հերեանէ, Մարսէյլէն.

46. Մանուկ Մանուէլեան՝ Եղէգցի, Յովսէփ Ուլուհօճեանէ, Մարսէյլէն:

47. Իգնաթիոս Միսաքեան՝ Երուանդ Փալայեանէ, Արէնէէն:

51. Մարտիրոս Զուրիկեան, Պրինփօրթ, Խորէն Օհանեանէ, Լօս Էնճըլըսէն:

52. Ք. Շիրվանեան, Սառա Մովսէսեանէ, Լովէլէն:

53. Եղիա Արտաշէսեան, Հօրսիկ Եղիազարեանէ, Արէնէ:

55. Տիգրան Խոյեան, Ն. Տ. Պետրոսեանէ, Թրոյ:

57. Ալպէրթ Պօղոսեան, Թրոյէն.

58. Կարապետ Աւագեան, Շամուշեցի, Յունաստանէն:

59. Կարապետ Գարակէօզեան, Կաբինցի, Յակոբ Յովհաննէսեանէ, Նիւ Պըրիթըն:

60. Աւետիս եւ Վարդերէս Մալըմեան, Ջաֆար Մալըմեանէ, Փէրրոկրատ.

61. Հայկ Խօճասարեան, Դեղազլեանէ, Փարիզ.

62. Պ. Յ. Ռազանեան, Տէֆ. Արսլանեանէ, Դամասկոս, Սուրիա.

Սոյն նամակները առնելու համար դիմել «Պայքար»ի յիշեալ թիւով:

ՎԱՐՁՈՒ ՍՐԱՀՆԵՐ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԹԵՐԹՕՆ — Թիւ 15

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ՁԱՒԿԻ ՄԸ ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐԸ

Գրեց՝ ԳՐԻԳՈՐ ՄԽԱԼԵԱՆ

Գիւղերու մասին մեր այս կատարութիւնը մերթ յիմարութեան նոպաներ կը առեղծէր մեր մէջ եւ մոռնալով մեր ալ մարդիկ եղած ըլլալու տխուր պատկերը, կը սկսէինք տղաներ դառնալ, ապրելու համար զուարթ պահեր, այս կերպով բուն կեանքը ապրելու փափաքով, զոր տղաքները միայն կը ճանչնան, իրենց ծիծաղկոտ եւ արեւոտ անհոգութեան մէջ: Այդ պահերէն մէկուն մէջ էր որ սենեակի մը խորհրդապահ պատերուն ներքեւ, (դեռ բաներ մը կը պահէինք մեր չափահաս մարդու սկարութիւններէն, ինչպէս էր քաշուելու, խայթելու սկարութիւնը), կը ձեռնարկէի, անշուշտ կարճ ժամանակի մը համար, ըմբիշի հին ասպարէզիս, դիմացս տեսնելով մէկը, վարժապետ մը, որ ուրիշ շատ մը արժանիքներու հետ կարող ըմբիշի համբաւ մը շինած էր:

Կարճ ու լեցուն երիտասարդ մըն էր, զաւակներու հայր, ըմբիշի թիփ մը իրաւցնէ, զօրաւոր արմունկներով, կարճ ու լայն վիզով որ խորունկ արմատներ երկարած էր իր ուժեղ իրանին մէջ: Ասոնց երկար ձեւակերպութիւններու, ընտրուած հանդիսականներու խումբի մը մէջ, որուն մէջ եկեղեցական մը պարեգօտը մուք գիծ մը կ'աւելցնէր, խանդավառ ցուցանք իրարու: Հանդիսականները, ուրախութեան դողացած ճիգերով, կը հետեւէին մեր խիզախ շարժումներուն, եւ մկաններու սեղմ ու պինդ պրկումներուն, որոնցմէ մէկը իր կանոնը զուրկ տուած էր, վտանգաւոր այցելութիւնները կանխելու զգուշութեամբ, եւ մենք, երկու ըմբիշներս, բաւական ատեն մը փորձեցինք մեր ուժերը իրարու վրայ, առանց վճռական արդիւնքի, սենեակին յատակը դողացնելով մեր ոտքերուն տակ, որ, կարծեմ, միակ հանդիսականն էր որ կը տառապէր մեր ոտքերուն տակ: Կարծես երկու հաւասար ախոյեաններ դէմ դէմի եկած էին, երկու համազօր ուժեր որ իրար կը չէզոքացնէին կայուն հաւասարակշռութիւն մը շինելով: Երկնապատկեցի կորովս, ճիգերս ուժգնացուցի, հակառակորդիս մէջքին շուրջ բազուկներուս օղակը սեղմեցի, եւ վերջին թափով մը գետին տապալեցի զայն, ամենէն գնահատուած ըմբիշի համբաւէն շատ բան պակսեցնելով. անմրցելի ըմբիշ մըն էի հիմա, եւ ընկերներս, որ հազիւ սկսած էին ճանչնալ զիս, համակրութեան, հիացումի եւ յարգանքի բուռն զգացումներով շրջապատեցին զիս:

Ըմբշամարտութեան խաղ այս նոր փորձը, կարծեմ վերջինը եղաւ իր տեսակին մէջ. Հերոսութիւններն ալ իրենց աճումի ընթացքը ունին, ծնունդ, աճում եւ մահ, եւ կը նորէք որ այս տողերուն մէջ պատմական այդ շատ կարեւոր բարեշրջութիւնը փորձեցի ներկայացնել իր ամփոփ գիծերուն մէջ, մանաւանդ որ ուրիշ մարդերու մէջ զորս աւելի եւըը փորձեցի, չկրցայ դժբախտաբար շինել այնքան արժանիք եւ համբաւ, ուժերուս անշուք մէկ սնանկութիւնը որ տխրութեամբ կը լեցնէ հոգիս:

* * *

Կիրակի օրերը, վերի կալերը սովորականէն աւելի զուարթ եւ ագուարեալ երեւոյթ մը կ'առնէր: Մենք, պզտիկներս, այդ օրը երկրորդ գիծի վրայ կուգայինք. մեծերը, գործի տեղաւորուած հասակը, երիտասարդներ որ արհեստ կը սորվէին կամ կը բանէին արդէն, աղջիկներ, որոնք հազիւ դպրոցէն անցած՝ մայրեր ըլլալու կը պատրաստուէին իրենց մօրերուն խնամքին տակ, նշանուածներ, նոր ամուսնացածներ, փեսայ եւ հարս, այդ օրը հոն կը հաւաքուէին, իրենց Կիրակին անցնելու համար: Հոն էին անոնք, երբ եկեղեցին իր դուռները կը գոցէր եւ ամէն ոք տառատեան ճաշը կ'ընէր, ընտանեկան ճոխ եւ նոյն ատեն համեստ սեղանին շուրջ: Երիտասարդները այդ օրը կը հագնէին իրենց շուխայ թաւխըմը(*), շուխայ շալվար, շուխայ սաքօ(**), մէջքերնուն վրայ ծիրանի գօտիի երանգներով մետաքսէ գօտին, աղջիկներ եւ հարսեր՝ փայլուն գըլուններ եւ պօտա գոյներով շալվարներ, որոնց դմակը քալելու ատեն իրենց սրունքները կը ծեծէր ճօճելով: Երիտասարդ մայրեր, տարիքոտ հարսեր, իրենց տնական գործերը կարգադրելէ վերջ, կուգային հոն, թարմ հասակը վայելելու, անոնց խաղերովը զուարթանալու եւ իրենց մատաղ տարիները ապրելու գոհունակութեամբ: Արհարաններ չունէին այդ ատենները այն նշանակութիւնը զոր ստացան աւելի վերջը, անոնք տեսակ մը գործի հաւաքավայրեր էին, տեսակ մը աշխատանքի սակարաններ, ուր կը հաւաքուէին մեծերը, տատու եւ իրկուն, գիրար տեսնելու եւ գիւղին աշխատանքները զատաւորելու համար, ուր կը վիճէին, կը սակարկէին, կը բանակցէին: Ցերեկին արհարանները պարպուած էին, ծայլեր միայն կը քնանային անոնց՝ պատին երկարած՝ նստարաններուն վրայ:

Երիտասարդներու ամենէն աւելի սիրած խաղն էր չէլիկ չըպուխը, ուժի, ճարպիկութեան, անվեհերութեան ունակութիւնները մարզող տոհական խաղ մը կը նկատուէր ան: Մենք, պզտիկներս ալ, կը խաղայինք զայն, բայց, Կիրակի օրերը, կը սիրէինք դիտել մեծերու խաղը խորունկ հիացումով, երբ անոնք իրենց զօրաւոր բազուկներու բոլոր ուժովը, անհաւատալի հեռաւորութիւններու վրայ կը թռցնէին չէլիկը, որ օդին մէջ, աղեղ մը արձակուած նետի մը պէս կը սուրար, հրացանի գնդակի պէս սուլելով:

Խաղացողները երկու խումբի կը բաժնուէին, երկու ընտրուած պետերու առաջնորդութեան տակ, որոնք փոխ առ փոխ եւ մէկիկ մէկիկ կ'ընտրէին իրենց անդամները: Որոշելու համար թէ ո'ր խումբը խաղը պիտի սկսէր, վիճակ կը ձգուէր: Կանուխէն կը պատրաստուէին գրեթէ մեթր մը երկայնութեամբ փայտի հաստկեկ գաւազաններ, եւ ոտք մը երկայնութեամբ փայտի պզտիկ ձողիկներ, չէլիկը: Խումբին պետը կը բանար խաղը, անշուշտ առանց շողշողուն ճառերու, ճառախօսելու սովորութիւն չկար տակաւին: Հակեալ գետնի մը վրայ կը պառկեցնէր չէլիկը, որուն ծայրը հողին հետ կը կազմէր սուր անկիւն մը, նեղ բացուածքով, եւ ձեռքին մէջ բռնած չըպուխին ծայրով թեթեւ մը կը զարնէր չէլիկին քթին, բացուածքին վրայ, չէլիկը տեղէն ոստում մը կ'ընէր օդին մէջ, դէպի վեր, եւ այն ատեն, մեծագոյն ճարտարութեամբ, բոլոր ուժով եւ ազնուութեամբ իր ձեռքի չըպուխով ուժգին հարուած մը կ'իջեցնէր չէլիկին վրայ, որ այդ հարուածին տակ կը խոյանար օդառոյց: Միւս խումբի անդամները ցրուած էին հեռուն, զանազան հեռաւորութեամբ եւ ուղղութեամբ, եւ կը ջանային բռնել չէլիկը, իր աճեկի վազքին մէջ, դեռ գետին չ'ինկած, եւ կամ անգամ մը գետնին զարնուելէ ետք, երբ նորէն կը բարձրանար օդին մէջ, իր արագ ընթացքին հետեւելով: Առաջին պարագային, խաղացող՝ խումբը ամբողջութեամբ կը կորսնցնէր խաղը շարունակելու իր իրաւունքը, եւ տեղը կուտար միւս խումբին, երկրորդ պարագային՝ խաղացողը միայն կը կորսնցնէր իր խաղալու իրաւունքը եւ իր խումբէն ուրիշ մը կ'անցնէր իր տեղը, կամ եթէ չէլիկը կարելի չըլլար բռնել օդին մէջ, եւ գետին իյնար, այն ատեն խաղացողը իր ձեռքի չըպուխը գետնին վրայ կը տարածէր եւ չէլիկը կը նետուէր հեռուէն դէպի այդ գաւազանը, եթէ հանդիպէր անոր, խաղացողը իր տեղը կուտար ուրիշի մը, որ իր կարգին կ'սկսէր խաղալ:

(*) Թուրք. բառ, տաբաղ:
(**) Օտար բառ, կապայ:

«ՊԱՅՔԱՐ»Ի ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ՇԱՀՈՂ ԹԻՒԵՐԸ

Շահող Թիւ	ԱՆՈՒՆ	ՔԱՂԱՔ	ՆՈՒԷՐ
594	Գ. Մ. Փարիզեան	Պրուֆլին, Ն. Ե.	Փրրլ Պիսզ
173	Սարգիս Ուզունեան	Հէյվրհիլ, Մէս.	Սրէրլինկ Թրի Պըրըն
725	Խաչիկ Կօշկարեան	Փրավիտէնս, Ր. Ա.	Ոսկի Գնդասեղ
247	Աւետիս Գօյանեան	Սինսինատի, Օ.	Պարսկական Վէսր
298	Գ. Մելքոնեան	Արօնեէմ, Մէս.	Ոսկի Գնդասեղ
243	Գրիգոր Ցարութիւնեան	Ուայէնտէթ, Միչ.	Ուէյգի Ոսկրեայն ալ Հիսքրի
782	Ստեփան Գավաֆեան	Ի. Ուօթըրթաուն, Մէս.	Արեւելեան Գորգ
758	Արշակ Մուկար	Պօսթըն, Մէս.	Հագուստ
255	Զ. Թէրզեանեան	Ֆիլատէլֆիա, Փ.	Թեւի ժամացոյց (Կանանց)
112	Ց. Կարապետեան	Էնվուտ, Ր. Ա.	Իմֆնախոս Գրիչ
291	Եր. Տէր Մկրտիչեան	Քէյմպրին, Մէս.	Իմֆնախոս Գրիչ
759	Մ. Թիւրէլեան	Նօ. Էրրլպօրօ, Մէս.	Ընդարձակ Բառարան
292	Ս. Ս. Թուրիկեան	Պինկհէմթըն, Ն. Ե.	Մէնիքիւրինկ Սէթ
293	Տէ. Ա. Ս. Մանկրեան	Մէնչեսթըր, Ն. Հ.	Արեւելեան Գորգ
746	Նազար Չոլաքեան	Ոււիհօքըն, Ն. Ճ.	Մետաքսեայ Շապիկ
764	Ցակոբ Գ. Մարտոսեան	Ո. Հօպօքըն, Ն. Ճ.	Ոսկի Գնդասեղ
762	Ցակոբ Խարայէլեան	Պրէստաք, Փ.	Շաքարի Աման
673	Տէ. Ա. Արէլեան	Պօսթըն, Մէս.	Կանանց Մետաքսեայ Հովանոց
102	Ց. Սամուրեան	Փրավիտէնս, Ր. Ա.	Էլէքթրիք Թօսթըր
101	Կարապետ Սարաֆեան	Փրավիտէնս, Ր. Ա.	Սուրճի Սէթ (25 կտոր)
709	Սարգիս Այվազեան	Ֆիլատէլֆիա, Փ.	Ոսկի Էվըր Շարփ Մատիտ
248	Արտաշ Տիրացուեան	Րէյսին, Վիս.	Զոյգ մը Ոսկի Օղեր
706	Պօղոս Մ. Գալֆաեան	Մէնչեսթըր, Ն. Հ.	Զոյգ մը Կօշիկ
990	Մաղնան Մելքոնեան	Նիւ Եորք Սիթի,	Րէտիօ Սէթ
281	Հ. Ց. Գ. Գրադարան	Նիւ Եորք Սիթի	Ածելի եւ Սրբէփ
710	Եր. Տէր Ցովհաննէսեան	Ֆիլատէլֆիա, Փ.	Բուսի Մատանի (Կանանց)
141	Սիմօն Մանուկեան	Լին, Մէս.	Փրրլ Պիսզ
604	Տէ. Նուսուն	Ուստր, Մէս.	Արծաթէ Պղուղի Աման
697	Ն. Թ. Խաչմանեան	Փրավիտէնս, Ր. Ա.	Թօյլէթ Սէթ
704	Կ. Թովմաս	Ուէսթ Սփրինկ, Օք.	Մետաքսէ Հովանոց
989	Դաւիթ Աղնաւուրեան	Ջարլսթաուն, Մէս.	Գրէնաւ Սէթ մը
740	Ս. Ց. Նահիկեան	Իվէնսթըն, Իլլ.	Արեւելեան Գորգ
603	Ց. Միսրայեան	Ուստր, Մէս.	Վէնիրի Քէյս (Կանանց)
714	Իգնատիոս Վրդանէսեան	Սաուր Մէնչեսթըր, Քըն.	Սուէթըր
757	Ի. Պետրոսեան	Շիքակօ, Իլլ.	Ոսկի Մանեակ
999	Դաւիթ Մուրատեան	Փրավիտէնս, Ր. Ա.	Թասլ Քրմէր
612	Մ. Ցովսէփեան	Ֆիլատէլֆիա, Փ.	Սէյֆթի Ածելի
145	Հ. Ց. Գ. Կոմիտէ	Ուայթինսվիլ, Մէս.	Գորգ մը
245	Աբրահամ Ճէփճէրեան	Քինկսթըն, Ն. Ե.	Զոյգ մը Սլիփըրզ
749	Ս. Վարդանեան	Սէյլըմ Տիփօ, Ն. Հ.	Մետաքսէ Շապիկ
718	Ճ. Թիւֆէնք	Եունիըն Հիլ, Ն. Ճ.	Ոսկեզօծ Ապարանջան
713	Իգնատիոս Վրդանէսեան	Ս. Մէնչեսթըր, Քըն.	Ոսկի Մատանի (Կանանց)
176	Ա. Քէշիշեան	Տիթրոյթ, Միչ.	Արեւելեան Գորգ
331	Համբարձում Փայլեան	Լօվէլ, Մէս.	Արեւելեան Գորգ
687	Վարդան Էլեան	Փրավիտէնս, Ր. Ա.	Արեւելեան Գորգ

ՀՐԱՊԱԿԱՑԻՆ ՄԵԾ ԺՈՂՈՎ

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ
ԱՐԱՐԱՑԻ ՃԱԿԱՏԱՄԱՐՏԻ 5-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ
ՀԱՅ ԼԵԳԷՈՆԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՊՈՍԹՈՆԻ Մ.-ՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ
16 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1923, ՑԵՐԵԿԻՆ ԺԱՄԸ 2-ԻՆ
Կազմակերպութիւններէն կը խնդրուի ձեռնպահ մնալ այդ օրը
ԿԱՐԳԱԴԻՐ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ